

RAPORT Z PRZEPROWADZONYCH WARSZTATÓW

**„Potencjały i ograniczenia na kulturalnej
mapie Bartoszyce”**

Bartoszyce 2016

**Autor: Katarzyna Chajbos, socjolożka sieci Latających Socjologów
Towarzystwa Inicjatyw Twórczych „ę”**

Dofinansowano ze środków Narodowego Centrum Kultury w ramach programu „Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne 2016”.

Spis treści

WPROWADZENIE.....	4
POTENCJAŁY	5
Aktywność Bartoszyckiego Domu Kultury	5
Mieszkańcy i organizacje	6
Przestrzeń.....	7
OGRANICZENIA.....	9
Niskie zaufanie społeczne i brak współpracy	9
Konsumencki model uczestnictwa w kulturze	11
Infrastruktura i bałagan.....	12
POTRZEBY I ZAINTERESOWANIA POSZCZEGÓLNYCH GRUP MIESZKAŃCÓW BARTOSZYC.....	13
Dzieci	14
Dorośli	15
Seniorzy	16
GŁÓWNE REKOMENDACJE	18
Otwieranie: edukacja kulturowa uzupełnia edukację artystyczną.....	18
Współpraca i podział odpowiedzialności	18
Budowanie na tożsamości lokalnej	19
Podziękowania.....	20

WPROWADZENIE

Prezentowany raport powstał jako jeden z efektów działań diagnostycznych Bartoszyckiego Domu Kultury w ramach uczestnictwa w programie Narodowego Centrum Kultury „Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne 2016”. Wnioski zawarte w raporcie zasadzają się na analizie czterech warsztatów z mieszkańcami Bartoszczyk, które odbyły się między 11-12 kwietnia 2016 roku. Przeprowadzone warsztaty prowadzone były metodą ekspercko-partycypacyjną i zlecone zostały przez Bartoszycki Dom Kultury. Grupy warsztatowe objęły: dzieci, dorosłych, seniorów oraz pracowników Bartoszyckiego Domu Kultury (BDK). Ze względu na jakościowy charakter zbierania danych, a także możliwość dotarcia jedynie do wybranych grup mieszkańców, wyników analiz nie należy traktować jako reprezentatywnych dla całej populacji Bartoszczyk. Stanowią one obraz grup przybyłych na spotkania i mogą być wskazówkami w kontekście planowania przyszłych działań z ich udziałem.

Do analizy dołączono także dane dotyczące proponowanych przez mieszkańców działań kulturalnych w mieście zebranych metodą „wiszącego pytania” przez pracowników BDK.

W ramach działań diagnostycznych pracownicy Bartoszyckiego Domu Kultury zorganizowali także warsztat skierowany do młodzieży.

W raporcie znajdują Państwo opis potencjałów i ograniczeń zaobserwowanych podczas spotkań z mieszkańcami Bartoszczyk, mających istotny wpływ na kształt życia kulturalnego w mieście. Składa się on z czterech części. W pierwszej z nich znajduje się opis zauważonych podczas warsztatów potencjałów oraz wskazówki jak można je wykorzystać we wspólnej pracy włączania mieszkańców w życie kulturalne Bartoszczyk. Druga część raportu opisuje zaobserwowane ograniczenia i trudności w tych działaniach, a także sugestie jak można z nimi walczyć z uwzględnieniem wcześniej opisanych potencjałów. W trzeciej części opisane zostały potrzeby i oczekiwania konkretnych grup mieszkańców zasłyszane podczas warsztatów oraz zebrane w ramach sondy. Ostatnia, czwarta część raportu, będąca jednocześnie podsumowaniem wcześniejszych treści, zawiera główne rekomendacje do dalszych działań, które mają prowadzić do zaangażowania mieszkańców w działania kulturalne w mieście.

POTENCJAŁY

W tej części raportu opisane zostały potencjały możliwe do wykorzystania w ramach prowadzenia działań kulturalnych w Bartoszycach. Są nimi miejsca, działania czy postawy zasugerowane wprost przez uczestników warsztatów, a także te, które wynikają z analizy ich wypowiedzi. Wyróżniono trzy główne potencjały: aktywność Bartoszyckiego Domu Kultury, mieszkańców i organizacje oraz przestrzeń.

Aktywność Bartoszyckiego Domu Kultury

Istotny potencjał na kulturalnej mapie Bartoszyk stanowi działalność Bartoszyckiego Domu Kultury (BDK), który jest dobrze rozpoznawalną i cenioną przez mieszkańców instytucją. Uczestnicy warsztatów zaliczali go do najważniejszych (obok Urzędu Miasta) i najbardziej wpływających na codzienność mieszkańców organizacji. Dodatkowo wszyscy zgodnie przyznawali, że program BDK jest bogaty i odpowiada na potrzeby różnych grup odbiorczych. Wszystko to świadczy zarówno o jego popularności, jak i dużej odpowiedzialności za życie kulturalne miasta i realizowanie potrzeb Bartoszyčan w tym zakresie. Mieszkańcy są z BDK w stałym kontakcie sugerując jego pracownikom artystów, których mogliby zaprosić do Bartoszyk i włączyć ich działania w program swojej instytucji.

Bartoszycki Dom Kultury jest samodzielnym organizatorem wielu wydarzeń w mieście (najczęściej wspominanymi przez mieszkańców są Dni Bartoszyk, Dni Dziecka, kabarety, koncerty, happeningi, spotkania z ludźmi z pasją czy Gala Disco-Polo), ale także partnerem dla imprez organizowanych przez inne organizacje (BDK użycza swojej infrastruktury: sal, sprzętu itp.). Analiza programu zamieszczonego na stronie internetowej domu kultury pozwala stwierdzić, że każdego tygodnia odbywają się tam co najmniej dwa przedsięwzięcia, które obsługiwane są przez pracowników BDK¹. Biorąc pod uwagę liczbę pracowników instytucji jest to duże obciążenie dla zespołu, a zwiększenie wymiaru organizowanych wydarzeń musiałoby się wiązać z jego poszerzeniem. Podczas warsztatów mieszkańcy nie deklarowali, że brakuje im wydarzeń kulturalnych w mieście, co świadczy o wystarczającej ofercie przygotowywanej przez BDK.

¹ Poza pojedynczymi, konkretnymi wydarzeniami BDK dysponuje bogatą ofertą zajęć z zakresu edukacji artystycznej dla dzieci, młodzieży i dorosłych.

W świetle dużego potencjału działań Bartoszyckiego Domu Kultury należy jednak zastanowić się nad tym jak te aktywności wpływają na zaangażowanie mieszkańców miasta w działania kulturalne i wzmacnianie w nich proaktywnych postaw. Jednym z rozwiązań byłaby zamiana niektórych wydarzeń zaplanowanych w całości przez BDK na takie, które pozostawiają możliwość inicjatywy ich uczestnikom. Organizowane przez instytucję tzw. „wesole podwórka” mogłyby zatem być w części zorganizowane przez pracowników domu kultury, a w części wymyślane i organizowane wspólnie z mieszkańcami danego osiedla (np. pokaz rodzinie przygotowanych ciast, kalambury, wspólne fotografowanie osiedla itp.). Realizując takie działania, BDK byłby nie tylko domem kultury, ale także podmiotem wzmacniającym lokalne społeczeństwo obywatelskie i edukującym mieszkańców w ramach wspólnych działań.

Mieszkańcy i organizacje

W Bartoszycach istnieje wiele instytucji i organizacji, które aktywnie wpływają na ofertę kulturalną miasta. Najważniejszym podmiotem jest Bartoszycki Dom Kultury, a poza nim mieszkańcy wymieniają także: Młodzieżowy Dom Kultury, Miejską Bibliotekę Publiczną, Bartoszycki Uniwersytet Trzeciego Wieku, Spółdzielnię Mieszkaniową „Budowlani”, Klub Seniora, Związek Emerytów i Rencistów przy Związku Nauczycielstwa Polskiego, Stowarzyszenie NORA, Stowarzyszenie Bartoszyce Aktywnie, Klub Inteligencji Katolickiej, stowarzyszenia wędkarskie czy hufiec harcerski.

Na szczególną uwagę zasługuje działalność Bartoszyckiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku z siedzibą w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Bartoszycach. Jego członkowie, wspierani przez skromne dofinansowanie z Urzędu Miasta, organizują liczne imprezy, wycieczki i spotkania dla swoich rówieśników, a także dzieci (teatrzyki, wspólne gotowanie itd.). Działając w konkretnych sekcjach skupiają się na działaniach znajdujących się w ich polu zainteresowań i kompetencji. Sprawia to, że np. wycieczki historyczne organizowane są przez prawdziwych znawców i pasjonatów dawnych dziejów, a spacerzy krajoznawcze przez geografów i podróżników. Członkowie Bartoszyckiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku są w Bartoszycach jedną z najbardziej licznych aktywnych grup mieszkańców, a dodatkowo –

stanowiąc dość jednolitą strukturę wiekową i społeczną – tworzą cenną dla miasta grupę ekspertów znających potrzeby i przyzwyczajenia odbiorców swoich działań.

Poza konkretnymi organizacjami i instytucjami, na potencjał życia kulturalnego w Bartoszykach wpływają także pojedynczy jego mieszkańcy. Miasto ma grupę aktywistów zrzeszających się w grupach nieformalnych czy stowarzyszeniach organizując np. sprzątanie brzegów rzeki Łyny, miejskie spacery dla rodziców z wózkami czy regionalny oddział Szlachetnej Paczki.

Jak wynika z rozmów z mieszkańcami, w Bartoszykach istnieją grupy i aktywiści, którzy stanowią duży potencjał kulturalny miasta. Jego wykorzystanie może polegać na zaproszeniu do współpracy, zleceniu pewnych działań, a także skorzystaniu z eksperckiej wiedzy, którą wielu z nich posiada. Istotne jest przy tym, by była to współpraca partnerska, a organizowane przedsięwzięcia od początku powstawałyby w dialogu i w oparciu o istniejące zasoby. Dobrym przykładem ewentualnego partnera jest Bartoszycki Uniwersytet Trzeciego Wieku (BUTW), który nie tylko zrzesza specjalistów w różnych dziedzinach, ale także może np. pełnić rolę pośrednika między domem kultury, a innymi starszymi dorosłymi, którzy wprawdzie nie są członkami BUTW, ale mają podobne do nich zainteresowania i pasje.

Przestrzeń

Opowiadając o przestrzeni Bartoszyk, uczestnicy warsztatów podkreślali potencjał miejscowej przyrody, a także licznych zabytków. Do tych ostatnich zaliczali Bramę Lidzbarską, zabytkowe kościoły, a także kamienne baby znajdujące się w centrum miasta, nazywane „bartkami”. Ich wartość szczególnie podkreślali starsi dorośli, którzy zwracali uwagę na ich unikalność i sugerowali, że powinny one stać się znakiem rozpoznawczym i elementem materiałów promocyjnych miasta.

No mamy te bartki przecież, takie unikalne, ale i tak do nas nikt nie przyjeżdża [...] inne miasta mają jakieś byle co i od razu to dają na jakieś kubeczki czy inne, a u nas nic! (K, W4)

Bez względu na wiek mieszkańcy bardzo pozytywnie wypowiadali się na temat bartoszyckiej przyrody i zielonych miejsc w mieście. Wymieniając miejsca, w których lubią spędzać czas mówili o Parku Elizabeth (dorośli), tzw. „Diabelskiej Górze” czy skałkach za

miastem (młodzież). Podczas warsztatów wszyscy dużo uwagi poświęcili stawowi w kształcie serca będącym elementem wspomnianego wcześniej parku. To miejsce jest niewątpliwie dużą zaletą przestrzeni miasta, choć wzbudzało bardzo skrajne emocje wśród jego mieszkańców. Z jednej strony bardzo je chwalili, podkreślali, że można tam odpocząć, bo jest cicho i spokojnie. Z drugiej strony, jednak przyznawali, że nie ma tam odpowiedniej infrastruktury: brakuje ławek, placu zabaw dla dzieci czy toalet. Wskazywali, że bardzo przydałoby się tam miejsce, gdzie można by było kupić coś do jedzenia czy picia (szczególnie ważne dla rodzin z dziećmi). Należałoby się także bardziej zatroszczyć o czystość tego miejsca, odpowiednie rozmieszczenie koszy na śmieci i regularne sprzątanie okolic stawu:

[...] tam znaleźliśmy dziesiątki butelek, to jest wstyd przecież! Jak można tam cokolwiek organizować?! (M, W2)

Obecni na warsztatach mieszkańcy Bartoszyca wspominali także o miejscach, które są bardzo atrakcyjne i nie wymagają dodatkowej modyfikacji, ale ich potencjał nie jest wystarczająco wykorzystywany. W tym kontekście mówili po pierwsze o siłowni na świeżym powietrzu znajdującej się w parku w centrum, ewentualnym miejscem cyklicznych spotkań międzypokoleniowych², które pomogłyby bardziej je spopularyzować wśród mieszkańców miasta. Po drugie, uczestnicy warsztatów wspominali o niedawno wybudowanej ścieżce rowerowej Green Velo, która od grudnia 2015 r. przebiega przez Bartoszyce. Podkreślali, że bez odpowiedniej promocji turystyki trasa nie będzie wykorzystywana przez rowerzystów i zainwestowane pieniądze przepadną. Po trzecie, zdaniem mieszkańców roślinność znajdująca się na terenie i w okolicach miasta charakteryzuje się ogromną różnorodnością, bogactwem i unikalnością na skalę krajową.

Te rośliny, one są przeciekawe! Mamy tulipanowiec, miłorząb japoński, to są rzadkie rośliny! (K, W4)

Podczas wspólnych spotkań sugerowali, że warto zainwestować w regularną opiekę nad roślinami i odpowiednie rozpowszechnianie informacji o jej istnieniu.

Z wypowiedzi mieszkańców przybyłych na warsztaty wywnioskować można, że przyroda i miejsca związane z naturą są dla nich bardzo istotnymi elementami tożsamości lokalnej. Planując działania, które mają na celu włączenie mieszkańców w działania

² Od niedawna prowadzone są tam przez instruktorkę fitness z Bartoszyckiego Domu Kultury, zajęcia fitness dla dorosłych kobiet.

kulturalne w mieście nie należy więc o tym zapominać. Z jednej strony z pewnością należy dążyć do wprowadzenia niezbędnych zmian infrastrukturalnych czy porządkowych, tak często wspominanych przez mieszkańców (jak np. ławki czy toalety przy stawie w Parku Elizabeth, a także uprzątnięcie tego miejsca), z drugiej jednak, poprzez wspólne z mieszkańcami działania, można zagospodarowywać tę przestrzeń w taki sposób, by jej atmosfera pozwalała na miłe spędzanie czasu (zorganizowanie pikniku na kocach we wspomnianym parku czy w okolicach siłowni na świeżym powietrzu). Dodatkowo można też myśleć o połączeniu potencjałów przestrzeni i ludzi w Bartoszycach i z pomocą lokalnych liderów przygotować spotkanie z dyskusją o lokalnych legendach zorganizowaną w centrum poblizu bartoszyckich „Bartków” czy rodzinnym rajdzie rowerowym nową trasą Green Velo.

OGRANICZENIA

Podczas analizy wypowiedzi mieszkańców Bartoszyca w ramach skierowanych do nich spotkań zauważono szereg ograniczeń utrudniających rozwój i aktywne zaangażowanie mieszkańców w działania kulturalne miasta. Wśród nich znalazły się: niskie zaufanie społeczne i brak współpracy, konsumencki model uczestnictwa w kulturze oraz infrastruktura i bałagan.

Niskie zaufanie społeczne i brak współpracy

Brak współpracy był problemem podnoszonym przez mieszkańców Bartoszyca na wszystkich (poza tym skierowanym do dzieci) spotkaniach. Skarżyli się na brak wykorzystania potencjałów różnych instytucji działających w ich mieście, a także na brak inicjatywy wspólnego działania władz z Bartoszycczanami.

Uczestnicy warsztatów wskazywali na brak współpracy między instytucjami i ich pracownikami, a także działającymi w mieście „wolnymi strzelcami” i podmiotami, które mogłyby pomóc im rozwijać ich inicjatywy. Tłumacząc taki stan rzeczy mówili o chęci przypisania sobie całości zasług za zorganizowane wydarzenie/ wdrożony pomysł oraz lęku, że ewentualny partner skopiuje działanie i włączy je w swój program. Dodatkowo okazało się, że wielu mieszkańcom (głównie młodzieży) nie odpowiada wymóg informowania o

współpracy np. z Bartoszyckim Domem Kultury na plakatach czy innych materiałach informacyjnych³:

[...] oni często mówią, że chcą salę za darmo, ale że nie chcą informować o współpracy. Nie leży im ten klimat. (K, W2)

Młodzi ludzie oczekują, że przestrzenie takie jak te w Bartoszyckim Domu Kultury będą otwarte na ich aktywności i potrzeby, a ich pracownicy jednocześnie nie będą egzekwować od nich żadnych zobowiązań. Chcieliby mieć miejsce, do którego mogą przyjść o dowolnej godzinie bez uprzedniego zapowiadania się i informowania o planie swoich działań.

Uczestnicy warsztatów podkreślali także, że w Bartoszykach widoczny jest brak współpracy między władzami, a mieszkańcami. Skarżyli się, że w mieście nie odbywają się konsultacje społeczne, a ich opinie nie leżą w polu zainteresowań lokalnych władarzy. Podczas spotkań często (niekiedy bez związku z omawianym problemem) wracali do wątków administracyjno-infrastrukturalnych powtarzając, że podejmowane decyzje nie są odpowiedzią na konkretne potrzeby mieszkańców.

Opisane powyżej ograniczenie jest poważną przeszkodą nie tylko w większym zaangażowaniu mieszkańców w działania kulturalne w mieście, ale także w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w ogóle. Nie ulega wątpliwości, że w poprawie współpracy, a także poczucia sprawstwa wśród Bartoszyčan sprzyjałoby skuteczne ich zapraszanie na konsultacje społeczne dotyczące planowanych rozwiązań infrastrukturalnych w mieście (to jednak pozostaje w obowiązkach Urzędu Miasta i innych władz lokalnych). Dom kultury, jako jednostka organizująca do pewnego stopnia codzienność mieszkańców może pracować nad zawiązywaniem relacji współpracy między mieszkańcami angażując ich we wspólne działania w oparciu o bliskie im miejsca (osiedla, miejsca wspólne), konteksty (działania rodzinne, międzypokoleniowe czy integracyjne) czy zainteresowania (tematyczne warsztaty, spotkania, prelekcje). W planowaniu takich przedsięwzięć istotne jest by pamiętać o odpowiednim docenieniu i uwypukleniu znaczenia lokalnych liderów dla organizacji danych wydarzeń. Z analiz wypowiedzi uczestników warsztatów wynika bowiem, że podejmowanie przez nich poszczególnych działań motywowane jest w równym stopniu przez chęć pozytywnego wpływu na najbliższe otoczenie jak i zdobycie uznania wśród jego mieszkańców.

³ Ze względu na formalne restrykcje dotyczące finansowania instytucji publicznych każdy ich barter obarczony jest wymogiem zamieszczenia informacji o partnerstwie czy objętym patronacie na tych materiałach.

Konsumentki model uczestnictwa w kulturze

Znacznym ograniczeniem zaangażowania mieszkańców w życie kulturalne miasta jest ich stosunek do uczestnictwa w kulturze. Wnioskując z wypowiedzi uczestników warsztatów można stwierdzić, że w dużej mierze są oni zainteresowani biernym jej odbiorem i korzystaniem z gotowej oferty przygotowanej przez Bartoszycki Dom Kultury. Pomimo zgłaszania konkretnych propozycji wydarzeń kulturalnych, odbiorcy działań BDK nie przejmują inicjatywy i nie proponują współpracy w realizacji konkretnych przedsięwzięć.

Utrudnieniem jest także fakt, że wielu mieszkańców, także rodziny z dziećmi wyjeżdżają z Bartoszyca podczas weekendów, spędzając czas wolny w większym mieście (np. Olsztynie) lub innych, ich zdaniem bardziej atrakcyjnych od Bartoszyca, miejscowościach turystycznych (np. Giżycko).

[...] bo tam są sklepy dłużej otwarte, no i w ogóle jest gdzie wypić dobrą kawę i jest czysto i miło. (M, W2)

Bartoszyczanie wyjeżdżają poza miasto ponieważ wydaje im się ono nieatrakcyjne pod względem infrastruktury rozrywkowej (brak kompleksu basenów, kawiarni, atrakcyjnych centrów handlowych, McDonalda itp.), a także mniej obfite w wydarzenia kulturalne określane ich zdaniem mianem „kultury wysokiej”:

My byśmy chcieli taką kulturę wyższą, chcielibyśmy się poczuć odbiorcami tej wyższej kultury [...], żeby do nas ktoś przyjechał z jakimś dobrym spektaklem, choć czasem coś jest, jakaś operetka [...] (K, W4)

Hierarchiczne rozumienie kultury przez uczestników warsztatów wpływa na ich ocenę wydarzeń kulturalnych organizowanych w ich mieście i deprecjonowanie do pewnego stopnia tych inicjatyw.

Opisana powyżej bierność mieszkańców w uczestnictwie w kulturze wynika z co najmniej trzech czynników. Po pierwsze, z ich ograniczonych możliwości czasowych, związanych z pracą i obowiązkami zawodowymi w tygodniu roboczym. Po drugie, z przyzwyczajenia do bogatej oferty kulturalnej Bartoszyckiego Domu Kultury, które spełnia większość ich potrzeb w tym zakresie. Po trzecie w końcu, z faktu dość wąskiego, hierarchicznego rozumienia kultury, który ograniczając się jedynie do sztuk „kultury

wysokiej” niejako wyklucza mieszkańców z organizacji tego typu wydarzeń i ogranicza się w tym jedynie do specjalistycznych, odpowiednio przygotowanych do tego instytucji (jak dom kultury, teatr, itp.). Aby bardziej włączyć mieszkańców w działania kulturalne w mieście należy zadbać o to, by rzeczywiście mogli się w nie zaangażować i proponować im wspólne działania w soboty lub niedziele. Niezbędne będą także działania, które pomogą zmienić proces definiowania kultury w sposób hierarchiczny i otworzą jej rozumienie na różne rodzaje działalności kulturowej bliżej związane z codziennymi praktykami mieszkańców, np. kulinariami, szyciem, fotografią, itp.

Infrastruktura i bałagan

Uczestnicy warsztatów skierowanych do osób dorosłych i seniorów często wspominali, że w Bartoszycach brakuje miejsca do wspólnego spędzania czasu, kawiarni do której można przyjść z rodziną lub znajomymi i przyjemnie spędzić czas. Twierdzili, że istniejące restauracje nie spełniają takich oczekiwań (nie chodziło im bowiem o miejsce, w którym mogą zjeść obiad, ale raczej spędzić czas nie wydając dużej kwoty pieniędzy), a bary i puby przeznaczone są dla młodzieży, która nie stroni od alkoholu i papierosów. Przywoływana jest zamknięta już „Piwnica Artystyczna”, która nazywana jest przez mieszkańców „sympatycznym i neutralnym miejscem”:

[...] tam była ta „Piwnica Artystyczna”, ale już jej nie ma. Ja się tam dobrze czułam, taki dobry klimat był. (K, W2)

Uczestnicy warsztatów powracają do tego miejsca i porównują inne lokalne w Bartoszycach do nieistniejącego już lokalu, w którym wszyscy, bez względu na wiek, mogli przyjemnie spędzić czas. Starsi mieszkańcy narzekają także, że w Bartoszycach brakuje „miejsc przyjaznych seniorom”, które oferowałyby zniżki i program skierowany do seniorów. Wspominają, że wiosną i latem bardzo chętnie zaangażowaliby się także w wydarzenia organizowane na świeżym powietrzu, w miejscowych parkach.

Poza brakiem wspomnianej wyżej kawiarni, na wspólnych spotkaniach mieszkańcy często powracali do problemu bałaganu i brudu w mieście. Wyrażna jest ich potrzeba estetyzacji przestrzeni miasta, uporządkowania go zarówno w kontekście czystości, pozbycia się śmieci, ale również przemyślenia na nowo niektórych rozwiązań dotyczących małej

architektury. Narzekali np. na brak funkcjonalności wspólnych przestrzeni w centrum miasta (tzw. „Kwadrat”), które nie zachęcają mieszkańców do odpoczynku na ławkach ponieważ są źle rozmieszczone i nie sprzyjają zawiązywaniu relacji (ławki oddalone od siebie).

Wydaje się, że opinie mieszkańców o „bałaganie” i ich dążenie do uczynienia miejskich przestrzeni „miłymi” i „czystymi” w rzeczywistym rozumieniu (co wynika z pogłębionych rozmów podczas warsztatów) odnoszą się do chęci mieszkania w funkcjonalnym i odpowiadającym na potrzeby mieszkańców mieście. Estetyzacja ma im zapewnić komfort i dobre samopoczucie w jego przestrzeniach, być dowodem troski władz o codzienne funkcjonowanie mieszkańców. Ograniczenia związane z negatywnym odbiorem miejskiej przestrzeni przez Bartoszyczan są trudnością, która jest istotnym wskaźnikiem społecznego niezadowolenia i którą poważnie przepracować powinny lokalne władze. Wspomniana trudność pozostaje jednak także hamulcem w organizowaniu i planowaniu działań we współpracy z mieszkańcami (którzy często z góry zakładają, że niektóre przedsięwzięcia nie mają sensu np. ze względu na obecne na danym terenie śmieci czy źle infrastrukturalnie zaplanowaną okolicę). Bartoszycki Dom Kultury może podjąć się pracy z tym ograniczeniem przy pomocy lokalnych liderów i systematycznej, cyklicznej aktywności organizowanej na konkretnych terenach (np. wybranym, zaniedbanym placu czy osiedlu). Może to prowadzić do zwiększenia poczucia zbiorowej, obywatelskiej odpowiedzialności za te miejsca w mieście i pośrednio przyczynić się do większego zainteresowania mieszkańców dbaniem i planowaniem działań w Bartoszycach.

POTRZEBY I ZAINTERESOWANIA POSZCZEGÓLNYCH GRUP MIESZKAŃCÓW BARTOSZYC

Poniższa część raportu powstała w oparciu o wnioski z przeprowadzonych warsztatów z mieszkańcami, a także dane zebrane metodą „wiszącego pytania” podczas imprez organizowanych przez Bartoszycki Dom Kultury.

Dzieci

Analiza warsztatów przeprowadzonych z grupą dzieci pokazała, że Bartoszycki Dom Kultury jest przez nie intuicyjnie wskazywany jako miejsce spotkań z kulturą w mieście.

Zapytane o to, co można robić w domu kultury, dzieci wskazywały głównie na zajęcia z zakresu edukacji artystycznej – grę na gitarze, taniec, śpiew, itp. Kiedy jednak otrzymały swobodę w wymyśleniu programu tej instytucji, chętnie włączały do niego działania związane ze swoimi zainteresowaniami: grami, zwierzętami, bajkami, pasjami popularnonaukowymi (kosmos, kultury starożytne, technologie) czy plastycznymi. Dzieci, które w wolnym czasie spędzają czas przy komputerze i najchętniej grają w gry, bardzo entuzjastycznie odniosły się do pomysłu wykorzystania ich pasji do zorganizowania wydarzenia dla ich koleżanek i kolegów:

Tak, chętnie bym posłuchał książki o Minecrafcie [...] tak, babcia by mogła poczytać, ja lubię słuchać o grze. (M, W3)

Opowiadając o ulubionych aktywnościach, które można włączyć do programu domu kultury dzieci często mówiły o oglądaniu filmów animowanych, przyrodniczych i komediowych. Kino było najczęściej wskazywanym elementem włączonym do wymyślonego przez dzieci „idealnego domu kultury”. W połączeniu z grami komputerowymi wskazuje to na duże zainteresowanie kulturą wizualną i mediami w tej grupie mieszkańców.

Bardzo atrakcyjne wydało się dzieciom zorganizowanie działań poza budynkiem domu kultury. Sam fakt wzięcia udziału w jakimś wydarzeniu, które odbywa się poza murami był dla nich znaczącym plusem i zachęcał do wzięcia w nim udziału. Oddany niedawno do użytku mieszkańców plac zieleni przed Bartoszyckim Domem Kultury wydaje się być zatem ogromnym potencjałem gotowym do wykorzystania w organizacji wydarzeń dla dzieci i ich rodzin.

Dorośli

Z analizy wypowiedzi dorosłych Bartoszyčan podczas warsztatów wynika, że ci mieszkańcy przede wszystkim oczekują od domu kultury stałej, atrakcyjnej oferty artystycznej. Brak czasu na co dzień sprawia, że rzadko mogą zaangażować się w tworzenie kulturalnej oferty miasta. Jest to możliwe dopiero w weekend kiedy nie muszą pracować i chcą spędzić czas z rodziną i przyjaciółmi.

Szczegółowe propozycje wydarzeń, które mogłyby zainteresować mieszkańców zebrali pracownicy BDK przy pomocy metody „wiszącego pytania” (mieszkańcy zapisywali na karteczkach swoje odpowiedzi i przywieszali je na rozwieszony sznurek). Po raz pierwszy, przy okazji organizowania koncertu rockowego, pracownicy zapytali uczestników wydarzenia: „Na jakie inne wydarzenie niż koncert rockowy przyszedłbyś/ przysłabyś do BDK?”. Poniżej znajduje się zestaw odpowiedzi wraz z ich udziałem procentowym.

Propozycja	%
inny koncert rockowy	53
kabaret	14
spektakl teatralny	14
imprezę związaną z muzyką lat 80'	10
disco polo	5
koncert hip-hopowy	2
operetkę	2

Przeprowadzenie sondy podczas koncertu rockowego poskutkowało uzyskaniem dużej liczby odpowiedzi sugerujących organizację takich właśnie koncertów (odpowiadali fani tego rodzaju muzyki). Dodatkowo uczestnicy wydarzenia wskazywali na inne wydarzenia muzyczne (imprezy związane z muzyką lat 80', koncerty hip-hopowe, disco-polo czy operetka), a także z innymi elementami stałego programu BDK (spektakle, kabarety). Odpowiedzi w sondzie pokazują, że działania BDK w dużej mierze są odpowiedzią na zainteresowania mieszkańców, a organizowane imprezy są rozpoznawalne i zapamiętywane przez publiczność.

Po raz drugi sonda została przeprowadzona na jednym z plenerowych wydarzeń Bartoszyckiego Domu Kultury, które przyciągnęło zróżnicowaną publiczność. Pytanie, które skierowano do mieszkańców brzmiało: „Chcielibyśmy spotkać się z mieszkańcami Bartoszyčan

blisko ich miejsc zamieszkania. Jakim wydarzeniem byłbyś/byłabyś zainteresowany/a gdyby działo się ono w Twojej okolicy/osiedlu?”. Wspomniana różnorodność wśród odbiorców imprezy wpłynęła na równie niejednolity rozkład ich odpowiedzi:

Propozycja	%
Warsztaty z edukacji artystycznej	22
Zajęcia plenerowe	17
Inicjatywy dla rodziców z dziećmi	11
Powielenie punktów programu BDK	25
Inicjatywy związane ze społecznym sprzątnięciem	5
Odpowiedzi zw. z infrastrukturą	20

Rozkład procentowy odpowiedzi wskazuje, że mieszkańcy są przyzwyczajeni do programu Bartoszyckiego Domu Kultury i właśnie na jego podstawie budują swoje propozycje wydarzeń. Widać to zarówno we wskazaniach bezpośrednio dotyczących programu – 25% (koncerty, kabarety itp.), a także różnego rodzaju warsztatach artystycznych, które także odbywają się w BDK – 22% (pojawily się także mniej popularne propozycje jak zajęcia z muzyką etniczną czy kulinariami). Stosunkowo wiele wskazań zdobyły aktywności plenerowe (17%) takie jak wycieczki, rajdy i pikniki oraz szereg wydarzeń skierowanych do rodzin i dzieci (11%), takie jak spacer, spotkania czytelnicze czy wymiana dziecięcych ubranek. Po przeanalizowaniu wyników sondy widać, że aż co piąty mieszkaniec biorący udział w sondzie nie odpowiedział na pytanie zgodnie z intencją w nim przekazaną i zamiast podać propozycję wydarzenia organizowanego w najbliższym otoczeniu/ na osiedlu, wskazywali na potrzebę rozwiązań infrastrukturalnych. W tej kategorii znalazły się odpowiedzi dotyczące budowania placów zabaw, klubokawiarni na każdym osiedlu, centrum handlowego czy inwestycji w linie kolejowe w mieście.

Seniorzy

Seniorzy są najbardziej aktywną kulturalnie grupą objętą warsztatami dla mieszkańców Bartoszczyk. Zajęcia, które określają oni jako swoje pasje są bardzo zróżnicowane, są wśród nich: śpiew, teatr, kulinaria, historia lokalna, podróże, sport, sztuki plastyczne, kulinaria, architektura, ogrodnictwo, taniec, itp. Starsi dorośli stanowią grupę,

która jest świadoma swoich potrzeb i zainteresowań i która chętniej weźmie udział w wydarzeniach bezpośrednio związanych z pasjami niż tych, które są dla nich nowe i tylko potencjalnie mogą ich zainteresować.

Oczekiwania seniorów w kontekście wydarzeń kulturalnych skupiają się głównie wokół dwóch kategorii: osobistych zainteresowań oraz imprez artystycznych. Do tych pierwszych zaliczyć można wykłady i prelekcje tematyczne, wycieczki, spotkania i dyskusje. Potrzebę uczestnictwa w tego rodzaju wydarzeniach seniorzy zapewniają sobie w ramach aktywności podejmowanych przez Bartoszycki Uniwersytet Trzeciego Wieku i związanych z nim pasjonatów i aktywistów miejskich. Jednocześnie należy zauważyć, że takie działania nie są przez seniorów jednoznacznie definiowane jako kultura, a raczej przyjemne spędzanie czasu, rekreacja. Właściwe rozumienie kultury przypisują oni aktywnościom z pola tzw. „kultury wyższej”, która jest jednocześnie drugą kategorią zainteresowań starszych dorosłych. Przykładem działań z zakresu tego pola są dla nich: teatr, operetka, konkursy poezji itd.

GŁÓWNE REKOMENDACJE

Otwieranie: edukacja kulturowa uzupełnia edukację artystyczną

Wąskie rozumienie kultury nie sprzyja włączaniu w jej kontekst osób, które nie są merytorycznie przygotowane do jej odbioru i tworzenia. Aby zaktywizować Bartoszczan należy promować i proponować działania, które zaliczane są do kultury bliżej związanej z codziennymi praktykami odbiorców, takiej w której biorą udział i o której chcą i lubią rozmawiać. Rozpiętość wspomnianych działań jest bardzo duża i obejmuje zarówno spacery rodziców z dziećmi, tworzenie osiedlowej gry/ questu czy wystawę zdjęć mieszkańców miasta. Spotkania z dziećmi, które najczęściej intuicyjnie organizowane są w oparciu o elementy edukacji artystycznej także można wzbogacać o działania, które za podstawę mieć będą ich osobiste zainteresowania. Przykładem może być tutaj zaproponowane już wcześniej wielopokoleniowe czytanie książek inspirowanych grami komputerowymi. Takie prowadzenie działań, które zwiększy ilość inicjatyw bliskich mieszkańcom będzie także bliższe realizacji celów Centrum Aktywności Lokalnej (CAL), którego specyfikę i misję chcą realizować pracownicy Bartoszyckiego Domu Kultury⁴.

Współpraca i podział odpowiedzialności

Pomimo zaobserwowanych i opisanych wcześniej ograniczeń związanych z rzadką współpracą w ramach organizowania kulturalnych działań w Bartoszczach, należy pracować nad tym, by zachęcić mieszkańców do wchodzenia w partnerstwa. Dla skuteczności i długotrwałości takich działań warto zadbać by współpraca polegała nie tylko na wypożyczeniu sprzętu, sali czy przygotowaniu scenariusza, a raczej na przedyskutowaniu całościowej wizji danego przedsięwzięcia.

W planowaniu przyszłej współpracy warto wziąć pod uwagę aktywnych w Bartoszczach aktorów i grupy życia społecznego w mieście: Bartoszycki Uniwersytet Trzeciego Wieku, lokalne stowarzyszenia czy wolnych strzelców. Pomogłoby w tym także zawiązanie Lokalnej Rady Kultury, która mogłaby stanowić pole dyskusji o ważnych i potrzebnych inicjatywach w mieście, a także być żywym dowodem na istotność polityki kulturalnej dla rozwoju miasta.

⁴ W planach przyszłych działań Bartoszyckiego Domu Kultury jest dążenie do realizacji misji CAL.

Budowanie na tożsamości lokalnej

Warsztaty i rozmowy z mieszkańcami Bartoszczyka pokazały, że posiadają oni silną tożsamość lokalną (regionalną). We wzmacnianiu ich aktywności na polu kultury warto zatem nawiązywać do tych kontekstów, które ową tożsamość budują, a zatem: przyrody, lokalnej historii i legend, zabytków, turystyki. Podczas dyskusji na tematy związane z tymi obszarami mieszkańcy się ożywiali i chętnie dzielili się opiniami. Jest to znak, że chętnie włączą się oni w przedsięwzięcia, które będą do nich nawiązywać. Nie bez znaczenia pozostaje także fakt, że wśród lokalnych liderów znajdują się osoby, które posiadają szeroką wiedzę w tym zakresie oraz umiejętność jej przekazywania (np. uczestnicy Bartoszyckiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku).

Podziękowania

Za współpracę i wsparcie podczas prowadzenia działań diagnostycznych Bartoszycki Dom Kultury serdecznie dziękuje:

Bartoszyckiemu Uniwersytetowi Trzeciego Wieku,
Związkowi Emerytów i Rencistów Związku Nauczycielstwa Polskiego oddział Bartoszyce,
Pani Barbarze Weitz oraz dzieciom z klasy II „d” ze SP Nr 3 w Bartoszykach,
Pani Aleksandrze Krawczyk,
Pani Jowicie Julii Pampuch,
Panu Pawłowi Szurpicie,
Stowarzyszeniu „NORA”,
ks. proboszczowi Arturowi Ogłędzkiemu z parafii pw. św. Jana Ewangelisty i Matki Boskiej
Częstochowskiej,
Panu Sławomirowi Pieńkowie.